

Міністерство освіти і науки України
ВП «Лисичанський педагогічний коледж
Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка»

Розглянуто
навчально-методичною радою
ВП «Лисичанський педагогічний
коледж імені Тараса Шевченка»

 Л.Ю. Тарарива
25.09.2018

Затверджую
Директор ВП «Лисичанський
педагогічний коледж ЛНУ
імені Тараса Шевченка»
 Г.М.Міненко
25.09.2018

НАСКРІЗНА ПРОГРАМА
практичної підготовки студентів
спеціальності
014.11 Середня освіта (фізичне культура)

м. Лисичанськ

Зміст

1. Вступ
2. Мета і завдання практики
3. Опис наскрізної програми
4. Зміст практики
5. Форми та методи контролю
6. Література

1. ВСТУП

Професійна підготовка фахівців за спеціальністю 014.11 «Середня освіта (фізична культура)» здійснюється шляхом оволодіння теорією та педагогічними вміннями й навичками. Останні здобуваються в процесі педагогічної практики.

Підготовка майбутнього фахівця передбачає різнобічні аспекти, які містять знання наук про людину і суспільство, анатомо-фізіологічні, психологічні закономірності розвитку та становлення особистості.

Відповідно до кваліфікаційних вимог студент за роки навчання повинен набути вміння спостерігати, діагностувати прояви індивідуальності у дітей, знати прийоми та методи навчання і виховання.

Зміст педагогічної практики відображає основні положення Закону України «Про освіту», Закону «Про вищу освіту», Концепції Нової української школи та змін, що відбуваються в системі освіти.

Під час проходження практики викладачі та студенти повинні використовувати нові нормативно-правові документи: Державний стандарт повної базової і повної загальної середньої освіти; Державний стандарт початкової загальної освіти, Типові навчальні плани для загальноосвітніх навчальних закладів під час вивчення предмета «Фізична культура»; Концепція розвитку фізичної культури на 2012-2016 роки; МОН України від 08.10.2019 № 1272 «Про затвердження типових освітніх програм для 1-2 класів закладів загальної середньої освіти»; МОН України від 08.10.2019 № 1273 «Про затвердження типових освітніх програм для 3-4 класів закладів загальної середньої освіти»; Указ Президента України від 9.02.2016 №42/2016 Про Національну стратегію з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року "Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація"; Розпорядження КМУ від 14.12.2016 № 988-р "Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти "Нова українська школа" на період до 2029 року"; Навчальна програма з фізичної культури для загальноосвітніх навчальних закладів 5-9 класи (затверджена наказом МОН від 23.10.2017 № 1407) та 10-11 класи (відповідно до наказу № 451 Міністерства освіти і науки України від 22.03.2017 р) розроблені на основі Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти (Постанова Кабінету Міністрів України від 23. 11. 2011 р. № 1392) з урахуванням Державного стандарту початкової загальної освіти (Постанова Кабінету Міністрів України від 20. 04. 2011 р. № 462) та відповідно до положень «Концепції Нової української школи» (2016).

Зміст кожного виду практики визначається пріоритетними завданнями розвитку та виховання здобувачів освіти, особливостями методик.

Базами практики для спеціальності 014.11 Середня освіта (фізична культура) є заклади освіти м. Лисичанська, пришкільні та оздоровчі дитячі табори відповідно до угод про практику студентів.

Головною умовою організації практичної підготовки є різнобічна орієнтація майбутнього педагога на всі сфери педагогічної діяльності: предметну, навчальну діяльність

здобувачів освіти, її методичну оснащеність, особистісні виховні взаємини та їх організацію, пошуково-дослідницьку роботу й оволодіння її методикою.

Умовою організації педагогічної діяльності є розвиток у майбутнього вчителя педагогічної самодіяльності і власної та професійної позитивної Я-концепції.

Педагогічна практика допомагає реально розвивати в умовах природного педагогічного процесу методичну рефлексію, коли для педагога предметом мислення є засоби й методи власної педагогічної діяльності. Аналіз такої діяльності допомагає практиканту усвідомити труднощі, що виникають у процесі роботи і знайти шляхи їх подолання. При цьому дуже важливо, щоб студент самостійно міг визначити, які помилки допущені ним у зв'язку з недостатнім рівнем професійних знань і вмінь, а які обумовлені особистісними якостями.

Згідно з Положенням про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України (наказ №93 від 08.04.1993р) та відповідно до робочого навчального плану для спеціальності 014.11 «Середня освіта (фізична культура) освітньо-кваліфікаційний рівень "молодший спеціаліст" з кваліфікацією "вчителя фізичної культури" розроблено систему практичної підготовки студентів фізкультурного відділення, яка викладена в наскрізній програмі професійної підготовки випускників. Програма складена для всіх видів педагогічної практики, що забезпечують ряд функцій.

1. Адаптаційна функція практик виявляється в тому, що студент не тільки знайомиться з різним типами навчально-виховних закладів і організацією роботи в них, але й при звичається до ритму педагогічного процесу, учнів, починає орієнтуватися в системі внутрішньо шкільних відносин і зв'язків. Майбутній педагог вступає в контакти із сім'ями дітей, починає реально уявляти труднощі та радощі педагогічної діяльності.

2. Навчальна функція практики очевидна, бо дозволяє студенту перевірити на практиці набуті теоретичні знання, сформувані педагогічну свідомість в процесі вироблення основних педагогічних вмінь і навичок, що відбувається на кожному кроці: спостереження студентом уроків чи будь-яких позакласних заходів під керівництвом вчителів або співкурсників, спілкування вчителя з дітьми в різних ситуаціях, самостійне проведення навчальної або виховної роботи, аналіз своїх педагогічних спроб.

3. Виховна функція педагогічної практики виявляється в тому, що тільки в процесі практики студент може реально навчитися любити й сприймати здобувачів освіти такими, які вони є, виховати в собі терпимість, витримку, відповідальність і почуття обов'язку. Працюючи з дітьми, студенти швидко розуміють, що необхідно постійно займатися самоосвітою та самовихованням, підвищувати і розвивати професійно значущі якості вчителя, поглиблювати і розширювати набуті знання й свій кругозір. На практиці формуються й розвиваються педагогічні здібності майбутнього вчителя, студент розвивається в особистісному та професійному плані.

4. Діагностична функція практики є однією з найважливіших. Вона допомагає студенту оцінювати свій емоційний стан під час спілкування зі здобувачами освіти дітьми, вчителями адміністрацією, слабкі й сильні його сторони підготовки. Але в зв'язку з тим, що студент не відчуває повної відповідальності і самостійності навіть на переддипломній практиці, можливі помилки.

Всі види педагогічної практики пов'язані між собою і повинні забезпечити особистісно-орієнтований, комплексний, безперервний і творчий характер підготовки кожного студента.

Найважливіша риса сучасного практичного навчання – підготовка фахівців, здатних активно освоювати ситуації соціальних змін. Педагогічна практика в коледжі спрямована на підготовку майбутніх фахівців для роботи в освітніх закладах різного типу. Програма практики припускає інтеграції завдань, змісту, форм і методів освітньо-виховної роботи і здійснюється на основі наступних принципів:

- гуманізація та демократизація педагогічного процесу; цілеспрямованість практичної підготовки;
- безперервності й систематичності практики при ускладненні її змісту та організації переходу від одного виду до наступного;
- відповідності змісту й організації практики вимогам, що висуваються на сучасному рівні підготовки педагога;
- тісного зв'язку практики із вивченням теоретичних курсів;
- єдності науково-теоретичної обґрунтованості практики та реалій роботи в навчальних закладах;
- забезпечення міжпредметних зв'язків загальноосвітніх, психолого-педагогічних і спеціальних дисциплін;
- інтеграція коледжу і баз практики в реалізації навчально-виховних завдань;
- розвитку самостійного, творчого, дослідницького підходу до практики;
- диференціації та індивідуалізації змісту й організації практики з урахуванням конкретних умов роботи коледжу та баз практики.

Вимоги до рівня практичної підготовки вчителя полягають у тому, що з педагогічної практики випускник повинен винести вміння:

- визначити конкретні навчально-виховні завдання з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей здобувачів освіти;
- здійснювати поточне та перспективне планування навчальної та виховної роботи в школі;
- аналізувати проблемні педагогічні ситуації;
- методично грамотно будувати педагогічний процес, використовуючи різноманітні форми, методи, засоби, прийоми навчання, виховання та розвитку молоді відповідно до конкретних завдань
- співпрацювати з батьками;
- створювати розвиваюче педагогічне середовище.

Після освоєння основної освітньо-професійної програми випускник повинен оволодіти компетентностями:

- використовувати в роботі державні освітні стандарти як орієнтири власної педагогічної діяльності;
- здійснювати освітньо-виховну роботу у відповідності із загальноосвітніми програмами;
- забезпечувати створення сприятливого педагогічного середовища для розвитку здобувачів освіти;
- здійснювати співробітництво з батьками, колегами;
- підвищувати рівень кваліфікації та вдосконалювати свою педагогічну майстерність.

Практична підготовка педагогів здійснюється завдяки системі різних видів практики, тривалість і термін проведення яких визначається навчальним планом. Зміст кожного виду практики, обов'язки студентів-практикантів, керівників, методистів, керівників від баз практики визначені в робочих програмах.

Під час організації окремих видів практики навчальна група може ділитися на підгрупи.

Фахова практична педагогічна підготовка, розпочинаючись у третьому семестрі, здійснюється безперервно протягом усього часу навчання і розрахована на 15 тижнів.

2. МЕТА І ЗАВДАННЯ ПРАКТИКИ

Практична підготовка майбутнього вчителя фізичної культури – органічна складова частина його професійного навчання. Метою педагогічної практики є:

- удосконалення професійної підготовки майбутнього фахівці;
- формування особистості педагога відповідно до вимог сучасності;
- формування творчого дослідницького підходу до педагогічної діяльності.

Основними завданнями практичної підготовки майбутнього педагога є:

- формування системи професійних знань, необхідних педагогу для виконання своїх функцій;
- розвиток і закріплення основних професійно-педагогічних вмінь, навичок, набуття досвіду відповідно до вимог стандартів вищої педагогічної освіти та кваліфікаційної характеристики спеціаліста;
- оволодіння засобами й тактикою спілкування, що забезпечує встановлення особистісно-орієнтованих взаємин зі здобувачами освіти, їх батьками, колегами;
- формування творчої професійної позиції в освітньому процесі закладу освіти;
- розвиток здібностей обирати педагогічні технології, які є адекватними пріоритетними завданнями навчання та виховання на даному віковому ступені, відповідно до індивідуальних особливостей здобувачів освіти;
- формування Я-концепції майбутнього педагога;
- формування культури педагогічної діяльності (культури мовлення, культури педагогічного спілкування);
- розвиток у студентів педагогічної рефлексії та потреби у самопізнанні та самовдосконаленні;
- оволодінні засобами й методами діагностики розвитку молоді шкільного віку й ефективності діяльності педагога;
- вивчення сучасного стану освітньо-виховної роботи в різних типах шкіл й установ додаткової освіти, кращого та нетрадиційного досвіду.

Реалізація вищезазначених завдань передбачає формування у студентів професійних вмінь та навичок (відповідно до кваліфікаційних вимог).

1. У сфері конструктивних функцій:

- визначати конкретні освітньо-виховні завдання з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей здобувачів освіти, соціально-психологічних особливостей колективу;
- планувати й аналізувати освітньо-виховний процес з точки зору психологічних, дидактичних, методичних позицій з урахуванням сучасних вимог;
- обґрунтовано вибирати ефективні форми, методи й засоби навчання та виховання, визначити результати засвоєння здобувачами освіти програмного матеріалу, рівень їх розвитку;
- проводити різноманітну роботу в класному колективі, віковій групі, в гуртках;
- використовувати технічні засоби навчання, комп'ютерну техніку та наочність;
- розробляти дидактичний матеріал і наочність;
- проводити індивідуальну роботу зі здобувачами освіти та батьками;
- знайомити батьків з основами педагогічних знань;
- розвивати у молоді шкільного віку потребу у здоровому способі

- життя, дотримання правил загальної та індивідуальної гігієни;
- проводити самоаналіз, самооцінку й корегування власної діяльності.

2. У сфері організаторських функцій:

- керувати освітньою діяльністю здобувачів освіти, формувати у них загально-навчальні вміння і навички;
- раціонально розподіляти час на заняттях й виконувати намічений план;
- організовувати виховну роботу в навчальний і позанавчальний час;
- організовувати власну професійну діяльність;

3. У сфері комунікативних функцій:

- використовувати різноманітні форми й методи педагогічного спілкування зі здобувачами освіти, батьками, колегами;
- будувати ділові та особистісні стосунки з усіма особами, які беруть участь у вихованні молоді;
- володіти вербальними та невербальними засобами спілкування.

3. Опис наскрізної програми

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів – 19,5, з них: Практика з виховної роботи – 4,5 Пробна практика – 7,5 Переддипломна – 7,5	Галузь знань 01 Освіта/педагогіка	Обов'язкова	
Загальна кількість годин – 585	Спеціальність 014.11 Середня освіта (фізична культура)	Рік підготовки:	
		2-4	
		2-й (3 семестр) – практика з виховної роботи	2-й (4 семестр) – практика з виховної роботи
		3-й (5 семестр) – практика з виховної роботи	3-й (6 семестр) – пробні уроки і заняття, практика з виховної роботи
		4-й (7 семестр) – пробні уроки і заняття	4-й (8 семестр) – переддипломна практика
		Кількість годин	
		3 семестр – 30	4 семестр – 30
		5 семестр – 30	6 семестр – 120 практика з виховної роботи – 45
		7 семестр – 105	8 семестр – 225
Тижневих годин для денної форми навчання: 2 курс – 2,5 години 3 курс – 6 годин 4 курс – 6 годин	Освітній рівень: молодший спеціаліст	Вид контролю: диференційований залік (3, 4, 5, 6, 7, 8 семестри)	

4. ЗМІСТ ПРАКТИКИ

Відповідно до навчального плану за фахом 014.11 «Середня освіта (фізична культура)» проводяться такі види практики:

№ пп	Вид практики	Семестр	Термін (тижні)
1.	Практика з виховної роботи	3-6	7
2.	Пробні уроки і заняття	6-7	2
3.	Переддипломна	8	6

Практика з виховної роботи (3-6 семестри)

Головна мета практики – сформувати у студентів уміння і навички організації позанавчальної роботи; надати практичну допомогу школі в поліпшенні та удосконаленні виховної роботи зі здобувачами освіти.

Даний вид практики проводиться паралельно з вивченням основних дисциплін психолого-педагогічного циклу в III–VI семестрах.

Студенти виступають в період практики в ролі помічників класоводів і здійснюють виховну роботу в початкових та середніх класах.

В VI семестрі студенти виконують обов'язки педагога-організатора в дитячому оздоровчому таборі протягом одного потоку, що складає 4 тижні. Цьому виду діяльності студентів передуює підготовка до літньої практики – інструктивно-методичний збір.

Завдання практики:

- оволодіння практикантами вміннями вести позанавчальну виховну роботу зі здобувачами освіти різних вікових груп;
- накопичення уявлень про характер і зміст позанавчальної діяльності і функціональних обов'язків вчителів-вихователів та класних керівників;
- вивчення специфіки організації позанавчальної виховної роботи;
- оволодіння методами і прийомами вивчення вікових та індивідуальних особливостей здобувачів освіти;
- вироблення умінь самостійної роботи зі здобувачами освіти в умовах літнього відпочинку;
- озброєння методами і прийомами виховання дітей різного віку в умовах дитячого оздоровчого табору;
- розвиток відповідального і творчого відношення до проведення виховної роботи з дітьми і підлітками.

Студенти оволодівають знаннями:

- змісту, форм і методів роботи з молоддю різного віку;
- вікових та індивідуальних особливостей дітей і підлітків;
- основ колективної організаторської діяльності та педагогіки співробітництва;

В ході практики студенти оволодівають професійними вміннями:

- спостерігати і аналізувати різні форми позакласної та позашкільної виховної роботи;
- визначити конкретні виховні завдання, виходячи з основної мети національного виховання з врахуванням вікових та індивідуальних особливостей здобувачів освіти, планувати виховну роботу;
- організувати дитячий колектив на виконання поставлених завдань;
- вивчати особистість здобувача освіти і колектив дітей в умовах класу;

- проводити різноманітні види і заходи позакласної виховної роботи;
- вміння визначати цілі і задачі виховної роботи з тимчасовими колективами;
- вміння організовувати самоврядування в табірних колективах і спрямовувати його діяльність;
- вміння вести спортивно-оздоровчу роботу в умовах літнього відпочинку дітей;
- вміння встановлювати педагогічно вірні стосунки з дітьми і підлітками в специфічних табірних умовах;
- вміння вести документацію педагога-організатора дитячих колективів.

Під час практики студенти ведуть щоденник за встановленим зразком і оформлюють необхідну документацію.

На кінець семестру студенти отримують оцінку за національною системою оцінювання та системою ECTS за виконання плану роботи, проведення залікових занять, документацію та характеристику з літнього оздоровчого табору.

Пробна практика (6-7 семестри)

Мета – вироблення і вдосконалення практичних умінь і навичок, які необхідні майбутньому вчителю фізичної культури при організації освітньо-виховної роботи зі здобувачами освіти.

При проходженні практики група студентів ділиться на підгрупи.

Завдання практики:

- вдосконалення умінь та навичок спостереження і аналізу освітньо-виховного процесу;
- озброєння методами і прийомами проведення уроків фізичної культури з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей;
- розвиток вміння творчого застосування на практиці знань, умінь та навичок, отриманих при вивченні психолого-педагогічних предметів та теорії і методики фізичного виховання.

В ході педагогічної практики кожний студент протягом VII–VIII семестрів проводить певну кількість уроків:

VII семестр :

- з дітьми молодшого шкільного віку – 2 уроки ;
- з дітьми середнього шкільного віку – 2 уроки;
- з учнями старших класів – 2 уроки.

VIII семестр:

- легка атлетика – 2 уроки;
- гімнастика – 2 уроки;
- секція з фізично культури – 2 заняття;
- педагогіка – 1 уроки.

В процесі проходження педагогічної практики студенти виконують наступні види діяльності:

- знайомляться з організацією освітнього процесу;
- проводять пробні уроки і позакласний захід;
- відвідують, аналізують пробні заняття практикантів;
- ведуть відповідну документацію.

Всі пробні уроки аналізуються групою студентів спільно з методистом, учителем фізичної культури, викладачем педагогіки.

За кожний пробний урок, щоденник, аналіз та самоаналіз уроку практиканту виставляється оцінка. В кінці семестру ставиться підсумкова оцінка за національною системою оцінювання та системою ECTS.

Переддипломна педагогічна практика (8 семестр)

Даний вид практики є завершальним етапом практичної підготовки майбутнього вчителя, проводиться у VIII семестрі у відповідності з навчальним планом. Переддипломна педагогічна практика триває 6 тижнів:

I тиждень – помічник учителя фізичної культури або учитель;

II тиждень – керівник спортивної секції;

III-VI тиждень – учитель фізичної культури.

Мета практики – ознайомлення з системою освітньо-виховної роботи закладу освіти, закріплення професійних умінь і навичок, необхідних майбутньому вчителю.

Завдання практики:

- оволодіння уміньми освітньо-виховної діяльності учителя фізичної культури, керівника спортивної секції;
- ознайомлення з умовами діяльності закладу освіти, педагогічного колективу, матеріальним забезпеченням освітньо-виховного процесу;
- ознайомлення з системою планування освітньо-виховного процесу закладу освіти, окремих вчителів;
- психолого-педагогічне вивчення здобувачів освіти і колективів;
- ознайомлення з роботою методичних об'єднань вчителів фізичної культури і педагогічної ради.

В процесі практики студенти:

- розширюють, поглиблюють та закріплюють професійні уміння і навички, отримані в процесі проходження різних видів практики;
- знайомляться з методами роботи провідних вчителів у сфері фізичної культури зі здобувачами освіти різних вікових груп;
- виконують обов'язки класного керівника;
- проводять спортивно-масову роботу (секції, гуртки);
- знайомляться з планом проведення масових фізкультурно-оздоровчих заходів;
- проводять педагогічні спостереження за роботою здобувачів освіти.

За даний вид практики студентам виставляється підсумкова оцінка за національною системою оцінювання та системою ECTS з урахуванням оцінки педагогічної ради базової школи за роботу на місці вчителя фізичної культури (характеристики), оформлення звітної документації, якості виконання індивідуального завдання.

5. ФОРМИ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

У Лисичанському педагогічному коледжі встановлена система поточного та підсумкового контролю. Викладачі-методисти педколеджу контролюють підготовку студентів до уроків і занять, проводять консультації 1-2 рази на тиждень за відповідним розкладом, що затверджується директором, спостерігають уроки й заняття студентів, аналізують їх діяльність, надаючи великої уваги організаційній, виховній сторонам роботи студентів зі здобувачами освіти, педагогічній майстерності практиканта.

Необхідною умовою контролю є ведення щоденників встановленого зразка усіх видів практики, конспектів та звітів. Окремі види робіт студенти виконують як індивідуально так і у групах. За кожний вид практики студенти одержують залік (диференційований).

Загальна оцінка роботи кожного студента – комплексна, вона враховує всі сторони його діяльності, в тому числі велике значення має звітна документація (щоденники, звіти, творчі індивідуальні завдання) і оцінювання його діяльності керівниками від бази практики.

Підсумкова оцінка виставляється за національною системою оцінювання та системою ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
100-98	A	відмінно
97-94		
93-90		
89-85	B	добре
84-79	C	
78-74		
73-69	D	задовільно
68-64	E	
63-60		
59-47	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
46-35	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
34-0		

Таким чином, результати підсумкового контролю дозволяють зробити висновки про теоретичну і практичну підготовку студентів, дати узагальнену оцінку його роботи.

Література

1. Бака М. М. Захист Вітчизни: підруч. для 10 -11 кл загальноосвіт. навч. закладів / М. М. Бака та інші. – К.: Вежа, 2006. – 448 с.
2. Барчуков И.С. Физическая культура: методология, теория, практика: учебное пособие [для студ. виш. учеб. завед.] /И.С. Барчуков, А.А. Нестеров. - М.: Академия, 2006. – 528 с.
3. Волков Н.И. Биохимия мышечной деятельности: Учебник. / Н.И Волков, Э.Н. Нессен., А.А. Осиненко, С.Н. Корсун – Киев.: Олимпийская литература, 2000.– 503 с.
4. Воробйов М.І. Практика в системі фізкультурної освіти: навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / М.І. Воробйов, Т.Ю. Круцевич. - Київ: Олімпійська література, 2006. – 192 с.
5. Губа В.П. Теория и практика спортивного отбора и ранней ориентации в виды спорта [учебное пособие] / Владимир Губа. – М.: Советский спорт, 2008. – 304 с.
6. Гудима А.А. Захист Вітчизни: підручник для учнів 11 кл. загальноосвітніх навч. закл. / А.А. Гудима, К. О Пашко, І. М. Герасимів, М. М. Фука (для дівчат «Основи медичних знань»). – Тернопіль: Астон, 2011. – 280 с.
7. Державний стандарт початкової освіти. Електронний ресурс, Режим доступу : <http://nus.org.ua/news/uryad-opublikuvav-novyj-derzhstandart-pochatkovoyi-osvity-dokument/>.
8. Дмитриев А.А. Физическая культура в специальном образовании /А.А. Дмитриев. - М., 2002. - 176 с.
9. Дубровский В. И. Спортивная физиология: учебник для сред. и высш. учеб. заведений по физ. культуре. / В. И. Дубровский – М.: Гуманитар. изд. центр ВЛАДОС, 2005. – 462с.
10. Евсеев С.П. Теория и организация адаптивной физической культуры: [ученик для студентов физкульт. вузов] -М.: Советский спорт, 2002. - 448 с.
11. Евсеев Ю.И. Физическая культура / Ю.И. Евсеев. – Изд. 3-е. – Ростов н/Д.: Феникс, 2005. – 382 с.
12. Єрмолова В. М. Навчаємо граючись : метод. посібник для вчителів фізичної культури загальноосвітніх навчальних закладів / В. М. Єрмолова, Л. І. Іванова, В. В. Деревянко. – К. : Літера ЛТД, 2012. – 208 с.
13. Закон України «Про загальну середню освіту»: станом на 13 травня 1999 р. / Бюлетень законодавства і юридичної практики України. — № 9 Законодавство України про загальну середню освіту. — К.: Юрінком Інтер, 1999.-С. 31-54. - (Бібліотека офіційних видань).
14. Залетаев И.П. Анализ проведения урока физкультуры. / И.П. Залетаев, В.А. Муравьев. – М.: СпортАкадемПресс, 2002. – 112 с.
15. Книга вчителя фізичної культури: Довідково-методичне видання / [Операйло С.І., Ільченко А.І., Єрмолова В.М., Іванова Л.І.]. – Х.: Торсінг-ПЛЮС, 2005.
16. Костюкевич В. М. Теорія і методика тренування спортсменів високої кваліфікації: навчальний посібник / В. М. Костюкевич. – Вінниця: «Планер», 2007. □ 273 с.
17. Курамшин Ю.Ф. Теория и методика физической культуры: [учебник для студентов физкульт. вузов] / Под. ред. проф. Ю.Ф. Курамшина. – М.:Советский спорт, 2003. – 453 с.
18. Курдыбайло С.Ф. Врачебный контроль в адаптивной физической культуре: уч.пособие / С.Ф. Курдыбайло, С.П. Евсеїв, Г.В. Герасимова; Под общ. ред. С.Ф. Курдыбайло. - М.: Советский спорт, 2002,- 184 с.
19. Литош Н.Л. Адаптивная физическая культура. Психолого-педагогическая характеристика детей с нарушениями в развитии / Н.Л. Литош. - М., 2002. – 140 с.

20. Лущик І. В. Усі уроки фізичної культури. 1 клас : навчально-методичний посібник / І. В. Лущик. – Х. : Вид. група «Основа», 2012. – 221 с.
21. Медведева Л.Е. Организация и методика проведения занятий в специальных медицинских группах: [учебное пособие] / Л.Е. Медведева, И.П. Куценко, А.В. Полуструев, С.Н. Якименко - Омск: СибГАФК, 2001. – 320 с.
22. Методичні рекомендації щодо здійснення контролю і оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи та оформлення їх результатів у класному журналі / За ред. Л. Д. Покроєвої. – Харків : ХОНМІБО, 2003. – 24 с.
23. Навчальна програма з ФК 10-11 кл. Електронний ресурс, Режим доступу : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/fizk-st.pdf>.
24. Навчальна програма з ФК 5-9 кл. Електронний ресурс, Режим доступу : <https://ru.osvita.ua/school/program/program-5-9/56135/>.
25. Навчальна програма з ФК 5-9 кл. Електронний ресурс, Режим доступу : <https://ru.osvita.ua/school/program/program-1-4/57061/>.
26. Навчально-педагогічна практика студентів: програма і методичні рекомендації / [Дуткевич Т.В., Конькова Т.І., Римар Л.М., Федорчук Е.І.]. – К.-П.: ПП Зволейко Д.Г., 2008.
27. Огніста К. М. Стройові вправи у фізичному вихованні молодших школярів: Навч. посіб / К. М. Огніста. – Тернопіль : Астон, 2001. – 58 с.
28. Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України / Збірник законодавчих та нормативних актів про освіту. - Вип. І. - К., 1994. - С. 139-153. - (Бібліотека офіційних видань).
29. Потапова Н.А. Системная коррекция последствий сколиоза у детей и подростков средствами адаптивной физической культуры. / Потапова Н.А., Кротова Л.М., Гатиатулин Р.Р. – М.: НЦ ЭНАС, 2006. – 216 с.
30. Потапчук А.А. Осанка и физическое развитие детей. Программы диагностики и коррекции нарушений. / А.А. Потапчук, М.Д. Дидур - СПб.: Речь, 2001. – 38 с.
31. Солодков А.С. Физиология человека. Общая. Спортивная. Возрастная: Уч. / А. С. Солодков., Е. Б. Сологуб – М. : Терра-Спорт, Олимпия-Пресс, 2001.– 520 с.
32. Солопчук М.С., Бесарабчук Г.В. Виробнича (педагогічна) практика студентів факультету фізичної культури на базі загальноосвітніх навчальних закладів (в умовах кредитно-модульної системи навчання) / М.С.Солопчук, Г.В.Бесарабчук. – К.-П.: Аксіома, 2010. – 120 с. (гриф МОН України).
33. Теорія і методика фізичного виховання. - Т 1-2 /за ред.Т.Ю. Круцевіч. – К.: Олімпійська література, 2008, С.390
34. Уилмор Дж.Х. Физиология спорта (перевод с английского): Учебник. / Дж.Х. Уилмор, Д.Л. Костилл – Киев: Олимпийская литература, 2001. – 503 с.
35. Фіцула М.М. Педагогіка: [навч. посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти] / Фіцула М.М.. — К.: Видавничий центр «Академія», 2001. — 528с.
36. Худолій О.М. Загальні основи теорії та методики фізичного виховання: Навч.посібник. – Харків: «ОВС», 2007. – 406 с.: іл..
37. Шиян Б.М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. Частина 1 та 2. – Тернопіль, 2002.